

gen hem op; de vrouw van Froment, Genève's eersten prediker en geschiedschrijver der reformatie, begint een felle campagne tegen de toga's der Geneefse predikanten, waarbij zij zich beroept op Marcus 12:38;

tot groot verdriet van Calvijn is de schuchtere, besluiteloze, zwakke Melancton, ondanks herhaalde en krachtige aansporing niet te bewegen Luther diens fouten onder 't oog te brengen, noch den overmoed en de dwaasheid der ultra-lutheranen te remmen — zelfs breekt hij alle correspondentie voor een tijd van drie jaar af; Calvijn moet Bucer berispen, die „om Christus voor allen aannemelijk te maken een (eigen) evangelie fabriceert"; hij moet Myconius tevreden stellen, die zich diep beleedigd acht, dat hij bij de totstandkoming van den Consensus Tigurinus niet geraadpleegd is; Farel brengt Calvijn tot „stomme verbazing", als deze op 69-jarigen leeftijd voor 't eerst in 't huwelijk tredend, trouwt met 'n zeer jonge vrouw, alzo den vijanden gelegenheid gevend den spot van Erasmus te vernieuwen: 't gaat met de hervormers als met de blijspelers: 't eind is altijd een huwelijk;

van alle twisten en moeilijkheden tusschen Bern en Genève krijgt Calvijn de schuld, hij wordt als de groote man achter de schermen beschouwd, wiens politiek aan Genève den ondergang zal bereiden; het medelijden met de fransche geloofsgenooten, vervolgd en gemarteld, is voor hem waarlijk en ten volle: liden; Juli '42 wordt aan Calvijn een zoontje geschonken, zijn eerstgeborene, tevens zijn eeniggeborene, het kind overlijdt nog dezelfde maand; sindsdien is zijn vrouw Idolette nooit weer de oude, zij kwijnt weg en sterft na zeven jaren zwakheid en liden („zij zou niet alleen verbanning en armoede gewillig met mij gedeeld hebben, maar ook den dood." „Ik span mij in, zooveel ik kan, dat het leed mij niet geheel en al verplettert."); Calvijn zelf lijdt al vrij vroeg aan voortdurende hoofdpijn, hardnekkige hoest, een zwakke maag, catarrhen; hij krijgt pleuritis gevolgd door t.b.c., hij geeft bloed op, heeft last van intermitterende koorts en aambeien; later komen er bij graveel met niersteenkoliën en jicht, zijn nieren „gelijken een steengroeve", hij heeft verzweringsen aan de aderen van den endeldarm. Een vriend schrijft: „men zegt ons, dat er niets goeds in U is behalve uw geest, en dat Uw verschrompeld lichaam eer een skelet is en een schim dan een lichaam"; ten slotte bezwijkt Calvijn waarschijnlijk aan ontsteking der urinewegen, een gevolg van 't graveel.

VERVOLGING EN SMAAD.

Calvijn is nog geen 25 jaar als hij te Noyon om zijn reformatorische gevoelens in de gevangenis komt; na de rede van Cop, den rector der Parijse Universiteit, door Calvijn opgesteld (een reformatorische beginselverklaring) vluchten zoowel Cop als Calvijn, de laatste, zooals een geschiedschrijver vermeldt, door zich langs aan elkaar geknoopte lakens uit het venster naar te laten; na tweejarige werkzaamheid worden Calvijn en Farel uit Genève verbannen omdat zij welgerden zich aan de z.g. Berner ceremoniën te onderwerpen hetgeen de Raad van Genève getuigt had: de predikanten waren van oordeel, dat de kerk over haar eigen zaken had te beslissen, en haar recht en roeping niet mocht ter zijde stellen; te Straatsburg, waar Calvijn behalve predikant van de fransche kerk ook hoogleraar is, zijn de studenten opstandig; Calvijn wil ze niet aan 't Avondmaal zien: „van onze franschen, zelfs onder

hen, die bij mij wonen, zijn onderscheiden geheel gek — morgen zal men hun zeggen, dat zij moeten heengaan of zich onderwerpen; ik denk, dat zij gaan, waaruit blijkt, met welk een overtuiging zij hier kwamen"; naar Genève teruggeroepen, voert Calvijn van 1546 tot 1555 een geweldigen strijd met hen, die zich aan de stedelijke en kerkelijke tucht niet willen onderwerpen, Calvijn staat hun in den weg; sommige van zijn Geneefse collega's spreken achter zijn rug kwaad van hem en geven af op zijn leer;

een vroegere vertrouwde van Calvijn roept uit, dat hij liever met Beza in de hel wilde zijn dan met Calvijn in den hemel; men komt in opstand tegen de door den Raad afgekondigde zedewetten; de herbergen zijn vol, heel den nacht wordt er gedanst en worden schandelijke liedjes gezongen, luid geschreeuw gaat op, dat men de predikanten, den franschman eerst (Calvijn) dood zal slaan, alvorens men 't oude juk zich weer zal laten opleggen; als Calvijn met de andere predikanten zich naar den Raad van 200 begeeft, omringt hem een woeste volkshoop, men stoot hem hoonend heen en weer en dreigt hem van kant te maken; Calvijn roept hun toe juist gekomen te zijn om zijn leven aan te bieden aan hun zwaarden — niemand legt de hand aan hem; in de Raadsvergadering staan de leden met getrokken degenen onder onbeschrijfelijk tumult tegenover elkaar: „had Calvijn niet in den eigenlijken zin des woord zijn hoofd tusschen de ontbloote klingens gehouden, zoo zou het schrikkelijkst bloedbad onvermijdelijk zijn geweest"; zó groot is Calvijn's invloed door optreden en toespraak, dat de gemoederen tot bedaren komen;

soms dringt men Calvijn van de straat tegen den huismuur, men maakt 's nachts lawaai voor zijn huis en bedreigt hem, sommigen geven hun hond den naam „Calvijn" en roepen het dier, terwijl zij op straat den hervormer passeeren; Servet overlaadt Calvijn met smaadredenen en noemt hem een Simon Magus, een boozen geest, een bedrieger, een valschen aanklager, een eerloozen schurk; men hitst de honden tegen hem aan, die zijn kleederen scheuren en hem letsel toebrengen; men verbreidt over hem de meest fantastische, ongehoordste lasteringen: Calvijn zou te Noyon de zonde van sodomie gepleegd hebben en den brandstapel waardig geweest zijn; uit medelijden spaarde de bisschop zijn leven, maar brandde wel op zijn schouder het schandmerk van de lelie in; in den Raad geraakt Calvijn in woordenwisseling met den heer De Sallars; deze staat op 't punt Calvijn te dooden, als men ijlings tusschenbeide komt; in 1563 worden twee moordenaars tegen grof geld gehuurd teneinde Calvijn om 't leven te brengen.

CALVIJN, DE HELD?

Op zijn sterfbed zegt Calvijn tot zijn ambtsbroeders: „Ik heb veel gebreken gehad, die U hebt moeten verdragen, en alles wat ik gedaan heb, is niets waard. De goddeloozen zullen deze woorden wel gebruiken om ze te verdraaien, maar toch herhaal ik het nog eens: alles wat ik gedaan heb is niets waard, en ik ben een erbarmelijk schepsel. Slechts dat kan ik van mijzelf zeggen, dat ik steeds het goede wilde doen, dat mijn gebreken mij altoos mishagde hebben, dat de wortel der Godsvrucht waarlijk in mijn hart was. Ik smee U, vergeeft mij daarom al het slechte en gebrekkige, vooral mijn drift, heftigheid en neiging tot toorn; en

indien U daarentegen iets goeds hebt waargenomen, neemt het aan en volgt het na."

Bij Hand. 9:15 teekende Calvijn aan: „De menschen vermogen niets, dan voor zoover God hun hulp naar Zijn verkiezing gebruikt. Want indien wij instrumenten zijn en Hij alleen in eigenlijken zin de Werkmeester, zoo berust bij Hem alle vermogen en geschiktheid om het werk te volbrengen. Wat Christus hier van Paulus getuigt, geldt zonder onderscheid van ons allen. Daarom, al is het dat iemand zich ijverig inspannt, en getrouw is in zijn ambt, zoo heeft hij toch geen recht om er zich eenige eer van toe te eigenen."

Bij Matth. 5:10, 11 en Lucas 6:22 schrijft hij: „Wijl Christus voorzag met hoe groote hevigheid de vijanden van het Evangelie tegen zijn kleine en verachte kudde zouden strijden, heeft Hij hen terdage willen wapenen, opdat zij niet bezwijken zouden, al ware het dat smaad en schande zonder einde hen boven 't hoofd hingen, om hen ten eenenmale te overstelpen. En hieruit blijkt, dat men voor den ban van den paus volstrekt niet behoeft te vreezen, wanneer de tirannen ons uit hun synagogen werpen ter oorzaak daarvan, dat wij ons niet willen afscheiden van Christus."

En bij Hand. 5:41: „de smaadheid van Christus gaat in waardij alle triomfen der wereld ver te boven."

P. D.

Maria, de moeder van onzen Heere Jezus Christus (XV)

DE VROUW, BEKLEED MET DE ZON. Op. 12.

In Hand. 1 wordt voor de laatste maal in de Heilige Schrift uitdrukkelijk van Maria gesproken. In de brieven van den Apostel Paulus wordt van Maria met geen woord gerept.

Wanneer Paulus in den brief aan de Galaten de geboorte van den Heiland vermeldt, doet hij dit met de simpele woorden: geworden uit eene vrouw (Gal. 4:4).

Ook in de andere brieven wordt van Maria niet gesproken.

Alleen in de Openbaring van Johannes wordt in het 12e hoofdstuk een grootsch visioen ons beschreven in den strijd van de vrouw en den draak. Van R.K. zijde heeft men in dit hoofdstuk gemeend een beschrijving te vinden van Maria, als de Koningin des Hemels.

In dit artikel willen wij nu nagaan, of in Op. 12 inderdaad van Maria sprake is, of de vrouw, bekleed met de zon de Moeder des Heeren aanduidt.

Professor Greijdanus wijst in zijn verklaring van de Openbaring er op, dat in Op. 12 uitdrukkelijk sprake is van een teken „waardoor het karakter van beeldspraak van hetgeen in dit hoofdstuk voorgesteld wordt, opzettelijk als herinnerd, en door onderstreping te kennen gegeven wordt. Wij hebben dus hier symbolische voorstelling, die nog eens afzonderlijk als zoodanig gekarakteriseerd wordt en moeten dat bij de verklaring niet vergeten¹⁾.

Johannes ziet dit teken in den hemel. „Wij schijnen te moeten denken, dat Johannes plotseling deze vrouw boven aan den hemel ontwaarde, terwijl

¹⁾ S. Greijdanus: De Openbaring des Heeren aan Johannes, p. 249.

Rond de puberteitsjaren¹⁾

Onder onze Geref. jeugdleiders en -leidsters bleek behoefte te bestaan aan voorlichting over de moeilijkheden van de puberteitsjaren; over de behandeling van bijbelsche stoffen, die het sexuele raken; en over den omgang van jongens en meisjes van den leeftijd van 12 tot 16 jaar. En, natuurlijk, zal men gaarne nog wel over veel meer voorgelicht worden.

In dit artikel zullen we ons echter beperken tot de hier genoemde.

Als we nu die drie, met name genoemde onderwerpen, aankijken, zien we alras, dat toch wel in hoofdzaak de jonge mensch, die in de puberteitsperiode is, hierin de aandacht vraagt.

En dan komen b.v. deze vragen naar voren: welke zijn zijn moeilijkheden? Hoe moeten we zulke jonge menschen behandelen?

De behandeling en beantwoording van deze vragen zijn echter niet alleen van belang voor jeugdleiders; deze zijn van niet minder belang voor ouders, die kinderen van dezen leeftijd hebben.

Nu moeten we al direct hiervoor oppassen, dat we de rechte verhoudingen niet uit het oog verliezen.

Deze waarschuwing betreft allereerst, dat we de moeilijkheden van de puberteitsperiode niet moeten overdrijven.

Er zijn n.l. gelukkig heel veel kinderen, van wie wij in deze periode niet zó bijzonder veel merken. De Duitse benaming „Sturm- und Drang-Periode", in

het Hollandsch óók wel: „storm- en drangperiode" geheten, zou bijna suggereeren, dat ouders met hun kinderen tusschen de 10 en 20 jaar haast geen rustigen dag hebben. Dat het dan altijd maar zou „stormen"; dan eens uit dien hoek, dan weer uit een anderen. En „drang" wordt wel omschreven als een „geheel vormloze, doel- en richtingloze ontlastingstendenz, die zich in de psyche presenteert als een zeer onaangename onrust en spanning". U ziet, ook dit deel van die benaming zou niet veel goeds doen verwachten.

Maar, zooals ik reeds opmerkte, we moeten ten dezen wel oppassen voor overdrijving. Want de ervaring leert, dat een en ander, in heel veel gevallen, gelukkig heel erg mee valt!

Toegestemd moet echter, dat de jonge mensch in deze periode van zijn leven, zekere duidelijke en typische verandering doormaakt, die ieder, die zijn zintuigen weet te gebruiken, waar kan nemen.

Een andere zaak, waarvoor ik waarschuwen wil, is deze, dat wij niet moeten gaan denken, dat wij (en dat geldt zoowel voor ouders als voor jeugdleiders) niet met jongens en meisjes van dezen leeftijd om zouden kunnen gaan, als wij geen wetenschappelijk-paedagogischen ondergrond hadden. Alsof we, om op te kunnen voeden, op z'n minst, wetenschappelijke paedagogen zouden moeten zijn.

Want wat zou het er dan met onze ouders droevig uitzien. En, dat voeg ik er maar direct bij: met de kerk des Heeren! Want die heeft allereerst belang bij een goede opvoeding; bij een goede onderwijzing. De kerk stelt bij den doop der kinderen niet voor niets als derde vraag deze: „of gij niet belooft, Uw kinderen, als ze tot hun verstand gekomen zijn, in de leer van Oud- en Nieuw Testament en van de Artikelen des christelijken geloofs, naar Uw vermogen te onderwijzen en te doen onderwijzen". Zou een wetenschappelijke opvoeding een absoluut vereischte zijn, dan mocht er wel een vraag als deze bij ingelascht: „of gij niet ver-

klaart, U voldoende op de hoogte gesteld te hebben van de wetenschappelijke paedagogiek".

Gelukkig is wetenschap in de opvoeding geen vereischte.

Wat de Heere voor alles van ons eischt is, dat we ze christelijk en godzalig opvoeden zullen in de leer, die naar de Schriften is. Maar deze „stof" moet de opvoeder dan ook goed kennen; daarin moet hij thuis zijn!

Natuurlijk moet de opvoeder den jongen mensch, die aan zijn zorgen is toevertrouwd, ook goed gadeslaan; hij moet dien jongen mensch leeren kennen en het milieu, waarin deze verkeert; opdat hij tijdig zal opmerken, als zich in het leven factoren gaan laten gelden, die storend op de opvoeding in gaan werken; als vermoedheid optreedt, zoodat, tijdelijk, wat kalmer aan gedaan moet worden; opdat hij zal voorkómen, dat geen te hooge eischen gesteld worden aan degene, die aan zijn zorgen als opvoeder is toevertrouwd; enz. enz.

Zooals ik reeds zeide: voor dit alles is geen wetenschappelijke vorming vereischte. De verst-gevorderde in de wetenschappelijke paedagogiek is lang niet altijd de beste opvoeder-in-de-praktijk!

Maar..... de wetenschappelijke paedagogiek kan ons voor dit alles wel van veel nut zijn. Zij kan ons wel veel leeren, waarin wij bij de opvoeding ons voordeel kunnen doen.

Ik wil dan ook niets ten kwade gezegd hebben van de wetenschappelijke paedagogiek; integendeel!

Na deze enkele voor-opmerkingen wil ik verder gaan. Bij Charlotte Bühler, een schrijfster aan wie ik nog wel meer dingen zal ontleenen, vind ik deze, m.i. natuurlijke indeeling van het menscheijk leven, in enkele perioden. Natuurlijk is zulk een indeeling geen vlijmscherpe. Vlijmscherpe grenzen vinden we vrijwel nergens in de natuur. We onderscheiden deze perioden dan ook met meer of minder nauwkeurigheid.

¹⁾ Referaat, gehouden op het Congres van Geref. Jeugdleiders en -leidsters te Birkhoven, op 26 Dec. 1950. Licht gewijzigd, met het oog op publicatie in „De Reformatie".

argenomen,

„De men-
d hun hulp
wij instru-
en de Werk-
en ge-
at Christus
rscheid van
zich ijverig
eft hij toch
eigenen.”
schrijft hij:
evigheid de
ne en ver-
nen terdege
zouden, al
e hen boven
overstelpen.
in den paus
de tiran-
ake daan-
Christus.”
eid van
ij alle
boven.”
P. D.

enzen

V)

Op. 12.
n de Heilige
In de brie-
ia met geen
laten de ge-
dit met de
(Gal. 4:4).
Maria niet

wordt in het
beschreven
an R.K. zijde
beschrijving
Hemels.

Op. 12 in-
uw, bekleed
idt.
ring van de
elijk sprake
r van beeld-
teld wordt,
ping te ken-
symbolische
is zoodanig
e verklaring

mel. „Wij
plotseling
arde, terwijl
eren aan Jo-

1 te hebben
g geen ver-

t is, dat we
in de leer,
of” moet de
oet hij thuis

mensch, die
gadeslaan;
n en het mi-
g zal opmer-
uten gelden,
en; als ver-
kalmer aan
rkomen, dat
degene, die
vd; enz. enz.

geen weten-
gevoerde
g niet altijd

gogiek kan
Zij kan ons
g ons voor-

hebben van
deed!

verder gaan.
a wie ik nog
dése, m.l.
leven, in en-
deeling geen
a we vrijwel
eze perioden
eid.

zij nederdaalde naar de aarde, en daarna zich op de aarde bevond²⁾.

Wat wordt nu met deze vrouw bedoeld?

„Deze vrouw stelt de gemeente voor, eerst de Oud-testamentische gemeente, zooals uit haar de beloofde Messias geboren moest worden en deze dan ook persoonlijk in Maria, de moeder des Heeren, daarna de gemeente der nieuwe bedeeeling tot het einde. Het is ééne gemeente des Heeren, van den aanvang tot den oordeelsdag, ofschoon de personen, die tot haar behooren, op aarde wisselen, en zij onderscheiden bedeeelingen doorleeft en in verschillende vormen optreedt³⁾.

We hebben hier in de Openbaring dus de gedachte dat de Heiland niet maar alléén het Hoofd der Kerk, maar ook het Kind der Kerk is.

Prof. K. H. Miskotte meent, dat deze gedachte overigens in de Schrift niet voorkomt⁴⁾. Maar dan kunnen we wijzen op Jes. 9:5. Want een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven. Ook hier is de Messias duidelijk het Kind der Kerk. Trouwens heel de strekking van het geslachtsregister van den Heiland in Mattheus I is er op gericht aan te wijzen, dat Christus is het Kind der gemeente.

Het is van beteekenis, dat prof. Greijdanus er op wijst, dat, hoewel met de vrouw in Openb. 12 bedoeld is de gemeente, deze toch als verpersoonlijkt is in Maria. Met de vrouw in Openb. 12 wordt niet Maria, maar de gemeente bedoeld, doch Maria behoort tot de gemeente des Heeren, door Maria ziet de Heiland het levenslicht.

Dat wij bij de vrouw in Op. 12 niet uitsluitend aan Maria te denken hebben, blijkt ons duidelijk uit het feit, dat we van de vrouw lezen, dat ze vluchtte in de woestijn, vs 6, dat de draak heenging, om krijg te voeren tegen de overigen van haar zaad, vs 7.

Bovendien, de uitdrukkelijke opsomming van al de namen van Satan: draak, oude slang, duivel en satan, wijst ons aan, dat we te doen hebben met den eeuwen-ouden strijd tusschen de vrouw en de slang, waarvan reeds in het Paradijs gesproken werd, Gen. 3:15.

Prof. Greijdanus wijst er op, dat in de Schrift dikwijls voorkomt het beeld eener vrouw voor 's Heeren gemeente, zoowel in 't O. als N.T.⁵⁾. Hij verwijst naar Hos. 2:1, waar Israël de vrouw des Heeren genoemd wordt; Joh. 3:29, waar staat: die de bruid heeft, is de bruidegom; Ef. 5:32, waar het gaat over het huwelijk: Deze verborgenheid is groot, doch ik zeg dit, ziende op Christus en de Gemeente.

Aan de gemeente, niet aan Maria, is gegeven de heerschappij. In het Scheppingsverhaal lezen we, dat de zoon heeft de heerschappij des daags, en de maan en de sterren de heerschappij des nachts, Gen. 1:16. Hier in Op. 12 is alles onderworpen aan de gemeente.

De Schrift leidt dus allerminst heen naar een verheerlijking van Maria, de Moeder des Heeren. Haar is alleen een taak gegeven op natuurlijk terrein in den staat van Christus' vernedering. Zoodra Maria in Zijn ambtstaak tracht in te grijpen, wordt zij door Jezus op haar plaats gezet.

In den staat van Christus' verhooging treedt zij alleen op als eenvoudig kerklid, dat een bijzondere beteekenis

²⁾ a.w. p. 250.

³⁾ Greijdanus a.w. p. 250.

⁴⁾ K. H. Miskotte: Hoofdsom der Historie, p. 236.

⁵⁾ a.w. p. 250.

heeft bij het samenstellen van het Evangelie van Jezus Christus.

Met de vrouw in Openbaring 12 wordt niet Maria bedoeld, maar de gemeente des Heeren.

Wij willen nu zien tot welken omvang de Roomsche Kerk de Marialeer heeft uitgebreid.

Enumatil.

K. MEIMA.

De reis gaat niet door

Onderstaande brief kwam bij de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken binnen:

Committee for Correspondence
with Foreign Churches of the
Protestant Reformed Churches.

Address: Rev. John D. de Jong
Box 208
Hull, Iowa, U.S.A.

Hull, Iowa
9 April 1951.

Aan de Deputaten voor Correspondentie
met Buitenlandse Kerken van de
Gereformeerde Kerken in Nederland.

Hooggeachte en Weleerwaarde Broeders,

Hiermede berichten we U, dat we Uw schrijven van 29 Jan. 1951 in dank hebben ontvangen.

In uw brief verzoekt U ons om onze voorgenomen reis naar Nederland te bespe digen. Het spijt ons, dat we in dezen aan Uw verzoek niet kunnen voldoen.

U begrijpt, broeders, dat wij als Committee daarvoor regelingen moeten maken, plaats bespreken op een bepaalde boot enz. En aangezien alle drie leden van onze Committee een eigen werkkring hebben waar we niet zoo gemakkelijk kunnen uitbreken, hadden we aanvankelijk regelingen gemaakt voor het laatst van de maand Juni. Toen we dan ook kennis namen van Uw brief op onze vergadering van 5 Maart, besloten we aan ons voorgenomen plan uitvoering te geven overeenkomstig 'n tevoren besproken plaats op de boot.

Later is daar echter verandering in gekomen, en ik bericht U nu bij dezen, dat onze reis naar Nederland niet doorgaat. Wat later dienaangaande nog kan gebeuren, na de vergadering van onze Synode b.v. in de maand Juni, weten we thans natuurlijk niet. Maar in elk geval is onze reis voor onbepaalde tijd uitgesteld en zullen we verder nadere besluiten van onze Synode moeten afwachten.

U den zegen des Heeren toebiddende, tekenen wij, met de meeste hoogachting, de Uwen in Christus.

Namens de Committee:

JOHN D. DE JONG.

P.S. Een doorslag van dezen brief werd verzonden aan al de Deputaten Uwer Kerken.

Tot zoover de brief. Ik weet, als ik hem publiceer, dat er nog geen nieuwe vergadering van deputaten geweest is; alleen zij konden mij verlof geven, dezen brief thans reeds te publiceren. Maar ik twijfel er geen moment aan, dat zij tegen publicatie geen enkel bezwaar hebben: ze hebben immers besloten, ook hun eigen laatste brief aan de Amerikaanse deputaten te publiceren, hetgeen me een wijs besluit leek. In volle verzekerdheid aangaande het „verlof” om dezen brief hier door te geven, doe ik het. Dan weten onze lezers meteen, hoe de zaken staan.

K. S.

* * Polemie k inzake „Van der Leeuw te Kampen”

Mijn * inzake „v. d. L. te K.” (31-3) geeft prof. Berkouwer aanleiding voor een uitval. „Minderwaardig”, oordeelt hij, die bij mijn weten nog nimmer excuus maakte voor zijn geschrift inzake een term bij Greijdanus („afgezien van”).

Antwoord: a) Ik schreef over „getempereerde vrolijkheid”, niet over „getemperde”; de zetter vond het mis-schlen een vreemd woord, b) Als men bewijs wil bij mijn stelling, dat Bavinck (Jr) „het denken van Calvin nog niet verstaan heeft”: lees zijn boeken. Eén keer heb ik geloofd, dat hij den goeden kant zou opgaan met zijn theologische publicaties, maar sinds is me die hoop wel grondig afgenomen. Trouwens, hoe vaak heeft Bavinck niet alleen zelf Calvin-looze of Calvin-vreemde gedachten gelanceerd, doch ook door coöperatie met anti-calvinisten hun ingang bezorgd bij onze menschen? Ziet Berkouwer dat niet, dan spijt me dat. Maar ondanks alle zware woorden houd ik dit vol. Een reeks citaten van Calvin in een boek van Bavinck? Kan zijn, Barth geeft die ook.

Het ergste vind ik in Berkouwer's uitval, dat hij het punt-in-kwestie negeert. Ik haalde twee stellingen aan uit Ziehuus' dissertatie; de ééne ging over de phaenomenologie, die als wetenschap om haar methode altijd verwerpelijk is. Maar die stelling was voor mij geen hoofdzak. Dat was de tweede, over het avondmaal als offermaal. Dr Berkouwer wijgt die stelling dood. En dat is bij zóó zware klachten over mijn beoordeeling van den invloed van Van der Leeuw „minderwaardig”. Ziet hij niet, dat die stelling mis is? Dan spijt me dat voor hem.

Laat prof. Berkouwer nu eens vertellen: is het avondmaal offermaal, ja of neen? En is die meening voorgedragen in den geest van Van der Leeuw, ja of neen?

Overigens: een stelling aanhalen om er den promotor mee achterna te zitten, dat kan onjuist zijn. Maar een stelling, die in het boek uitvoerig wordt verdedigd, dat is wat anders. Tenzij men een promotor heeltemaal wil uitschakelen. Overigens herinner ik me een merkwaardig geval van een aan de V.U. geweigerde dissertatie; maar omdat het een doode betreft, zwijg ik er over.

Als Berkouwer iets wist van de geschiedenis van vóór zijn optreden, zou hij de insinuatie hebben in de pen gehouden, dat mijn kritiek op den invloed van Bavinck bij deze promotie een poging was, om de eerste promotie te Kampen, Broederweg, alvast in het orthodoxe zonnetje te zetten. Tegen Bavinck heb ik allang bezwaren, en dat de leden van de Calvinstichting de eerste maal met hem naar voren zijn gekomen, van wien ze toch ook wel weten, dat er bezwaren tegen hem zijn in eigen kring, dat kan ik toch niet helpen? Zulke insinuatie is bewijs van geprikkelde stemming; maar zake lijk minderwaardig. Het schijnt Berkouwer niet in den zin te komen dat je een zeker verdriet kunt hebben, als de één breekt wat de ander eerst bouwde. Vooral als 't iemand betreft, die zich vrijheden permitteert, die ons doen vragen: hoe kon die man in '44 vóór stemmen?

K. S.

* * Polemie k inzake „Verbond”

Prof. Ridderbos (J.) komt nog eens terug op ons antwoord inzake Zach. 3:6, 7.

a) Hij meent, dat Ursinus inzake de kinderen hetzelfde zegt („twee druppels water”) als 1905. Dat is niet juist. 1905 sprak over het onderstelde wedergeboren ZIJN van de INDIVIDUEN (die men immers moest „houden” voor wedergeboren, wat men alleen bij individuen doen kan). Ursinus, Tract. Th. 205,

Dit verhoogde krachtsbewustzijn geeft ook aanleiding tot een zekeren strijdust op dezen leeftijd; niet te verwarren met een anderen strijdust op wat lateren leeftijd. Zijn ze even verder, dan zien we zich ook een zekeren lust tot „trekken” ontwikkelen, tot grootte eindden fietsen, gaan kampeeren, e.d.

Ook objectief, in getallen uitdrukbaar, kunnen we aantoonen, dat het prestatievermogen in deze jaren, tot ongeveer het 13de à 15de jaar, sterk toeneemt. Daarna is óók nog wel een toename; nadat eerst een soort inzinking is ingetreden. Maar die latere toename is lang zoo still niet. Zoo vinden we, bij lichamenlijk onderzoek, dat bepaalde organen zich op dezen leeftijd ineens sterk gaan ontwikkelen en in gewicht toenemen; terwijl andere in groei, relatief, achterblijven. Ik moge wijzen op de thymus, een klier, gelegen achter het borstbeen, met een tot nu toe nog steeds niet opgehelderde functie; deze neemt vanaf dezen leeftijd vrijwel niet meer in gewicht toe, terwijl het overige lichaam wel en zelfs vrij snel groeit! Deze thymus gaat dus, met de rest van het lichaam vergeleken, ineens in groei sterk achterblijven. Letten we daarentegen op de baarmoeder en op de teeltballen, dan zien we, dat die vanaf dezen leeftijd, in verhouding tot het overige lichaam, plotseling zeer sterk in omvang en gewicht toe gaan nemen. Tot op ongeveer 20 à 22-jarigen leeftijd de stationnaire toestand intreedt.

Verder zien we op dezen leeftijd in een verhoogde stofwisseling tot uiting komen een sterke toename van de functie van de schildklier; wat wel oorzaak hiervan kan zijn, dat deze kinderen zoo vaak licht nerveus-prikkelbaar zijn.

Onder de 12- tot 16-jarigen, over wie we hier in hoofdzak handelen, en dan in het bijzonder onder de jongeren van hen, zullen we vaak bovengenoemde eigenschappen aantreffen.

P. JASPERSE.